

Mezhepler ve içtihatlar

Manisa/Turgutlu'dan Emre İlhan: “Müslümanlar neden mezheplere ayrılmışlardır? Hazret-i Peygamber zamanında mezhepler var mıydı? Bu konu İslâm'da ayrımcılığa girmiyor mu?”

Şanlıurfa/Birecik'ten Gani Bey: “Şâfi mezhebinden Hanefî mezhebine geçiş mümkün mü? Geçiş için neler yapmalıyız?” **Yerköy'den Ethem Erbaş: “Kadına eli değen kişinin abdesti bozulur mu? Bu konuda mezhepler arasında neden ihtilaf vardır?”**

Mezhep, kelime olarak “gidilen yol, benimsenen tarz, tercih edilen usûl, seçilen metot, takip edilen anlayış, tutulan görüşler zinciri, taraf olunan meslek, açılan ve iştirak edilen çağır” mânâlarındadır. Her dinde, her inanç grubunda, her sistemde farklı mezheplerin, muhtelif mesleklerin ve alternatifli tercih biçimlerinin bulunması insan aklının, yaratılışının ve fitratının bir gereğidir. Nitekim insan, farklı tercihler ve alternatifler içinden kendisine en uygun olanı, kendi fitratı ile en uyumlu olanı ve kendi derdine en iyi çare olanı daha rahat arayıp bulabilmektedir.

Dînimizin içindeki hak mezhepler, eğer bir konuda birleşmişlerse baş göz üstüne. Eğer birleşmemişlerse, farklı birer tercih ve alternatif sunuyorlar demektir. Her ne kadar bir çoğumuz bilerek bir mezhebi seçmiş değilsek de, toplum ve medenî anlayışımız olarak karakterimize ve mîzaç alt yapımıza uygun tercihin yapılmış olması bize ancak kolaylık sağlamıştır. Tercihimizi değiştirmemiz de mümkün şüphesiz. Bir mezhepten diğerine her zaman geçiş yapabilmekteyiz. Yeter ki hak mezhep olsun, yeter ki doğru meslek olsun. İslâm'ın dört mezhebinin de hak olduğunda ise aslâ şüphemiz yoktur. Geçiş için, geçmek istediğimiz mezhebin görüş ve içtihatlarını öğrenmemiz ve bununla amel etmeye karar vermemiz yeterlidir.

Kur'ân, ortaya bir temel ve ana şablon koymuş; bu şablondan Peygamber Efendimiz (asm) bir İslâmiyet çıkarmış ve bunu yaşamıştır. Biz, Kur'ân'ın hükümlerine “farz”

demekteyiz. Allah Resulü (asm) bu hükümleri hayata geçirirken, vahiyden aldığı işâretlerle bir şablon da kendisi çizmiştir, ki, buna da sünnet diyoruz. Gerek yer yer Kur'ân'ın hükümleri, gerekse Resûl-i Ekrem Efendimiz'in (asm) yaşadığı İslâmiyet, alternatif tercihlere kapı açacak bir genişlik içindedir. Bu genişlik ise sadece kolaylık ve rahmet olmuştur. Çünkü O, âlemlerin Peygamberi, âlemlerin Rahmeti, âlemlerin Kurtarıcısı, cihanın Mümessilidir. Çünkü O'nun yolu ve dîni evrenseldir. Çünkü O'nun yolundan, sünnetinden, tarzından her tercih sahibi, her karakter ve mîzaç sahibi, her darda kalan, her zorda kalan, her problem yaşayan bir sıcak şefkat, merhamet ve imdat kucağı bulabilmelidir. O hiçbir insan grubunu dışlamamalı, her problemi şemsiyesi altına alabilmelidir. O, niyeti fitne ve fücür olmayıp yalnız ve hâlisâne "Allah'a ulaşmak" olanlar için, bütün alternatifleri gösterebilmelidir. Çünkü O (asm), cihan Peygamberidir. Kur'ân, "Biz Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik." (1) âyetiyle buna işâret eder.

Allah'ın, Kur'ân'da sadece temel hükümleri beyan etmekle yetinişi ve çok detaylı bir şablon çizmeyişi, bizim için rahmetten ve kolaylıktan ibâret bir İlâhî tasarruftur şüphesiz. Çünkü çok detaylı bir şablon çizilmiş olsaydı; bütün incelikler, bütün detaylar, bütün teferruâtlar Kur'ân'da bulunsaydı, bu defa bütün detaylar da "farz" olacaktı, yani kesin İlâhî emir olacaktı. Ve biz buna güç yetiremeyecektik. Meselâ, abdestin, namazın, orucun, zekâtın, haccın sünnetleri, müstehapları, mendupları ve âdâbı "farz" olsaydı, içinden çıkabilir miydik? Peygamber Efendimizin (asm) farz olur endîşesiyle terâvih namazını pek fazla mescitte kılmayışının hikmetini lütfen düşünelim. Resûl-i Ekrem'in (asm) "farz bir emir gelir" endîşesiyle sahabeleri fazlaca soru sormaktan alıkoymasını ve Allah'tan ne geliyorsa ona teslim olmalarının yeterli olacağını sıkça beyan buyurmasını lütfen doğru değerlendirelim. Hazret-i Mûsâ (as) ile Hazret-i Peygamberin (asm) miraçta namazın emredilişi esnasında ümmetin yükümlülüğünü olabildiğince azaltmaya dönük gösterdikleri gayretleri lütfen doğru okuyalım. (Çokları miraçta namazın emrediliş şeklini Allah'ın hâkimiyetine, Kahrâr ve Cebbâr oluşuna—hâşâ- yakıştırmıyorlar. Oysa Allah'ın, duâ ve ricâlara kapısının açık oluşunu ve kullarının niyazlarına karşı re'fetini ve yumuşak huyluluğunu, esefle görüyoruz ki, gözden geçiriyorlar.) Peygamber Efendimiz (asm), birer kurtuluş reçetesi olan farzları yaşarken, "olabilecek alternatifleri" de bilfiil yine kendisi göstermiştir. İşte hak mezhepler, içtihatlarını bu alternatiflere dayandırmışlardır. Demek, hak mezheplerin içtihatları arzî değil, semâvîdir; kişisel görüş değil, Kur'ân'a ve sünnete uygundur.

Meselâ Kur'ân'da "tuvaletten gelmek ve kadına dokunmak" birer abdest veya teyemmüm sebebi sayılır. (2) Tuvaletten gelmek konusunda ihtilaf yoktur. Fakat "kadına dokunmak" fiilini mezhepler tartışmışlardır. Bu nasıl bir dokunuştur ki, daha

sonra temizlenmeyi gerektirmektedir? Peygamber Efendimizin (asm) uygulamalarına bakmışlardır. Görmüşlerdir ki, Allah Resûlü (asm) kadınlara karşı tutum ve davranışlarında oldukça titiz ve oldukça saygındır. Kadınları rahatsız edici ve taciz edici hiçbir hareketi tasvip etmemiş, tecâvüze meydan verecek bütün kapıları kapamıştır. Allah Resûlü (asm) kişinin bütün hulûs-u kalbiyle Allah'a yönelmesini istemiştir. Şâfiî Mezhebi bu "dokunuş" ibâresini, böyle bir "sıkı tedbir" fiiliyle birleştirmiş ve kadına dokunulduğunda abdestin bozulacağı hükmüne varmıştır.

Fakat aynı âyetlerde cünüplükten de bahsedilmesi ve Peygamber Efendimizin (asm) bazan kadınlarına el temasında bulunduğu halde namazına devam etmesi Hanefî Mezhebini farklı bir içtihadı yönlendirmiştir. Bu mezhebe göre, bu âyetlerde geçen "dokunma" ibâresi "cinsel temas" demektir. Nitekim normal el değmelerinde Peygamber Efendimiz (asm) kimi zaman yeniden abdest almamıştır. (3) Öyleyse, normal dokunuşlarda bu mezhebe göre abdest bozulmamaktadır. Üstad Bedüzzaman'ın ifâdesiyle her iki görüş ve içtihadı da insanlık ihtiyaç duymaktadır. Nitekim, bazı hassas mîzaçlı insanlara "normal dokunuş" zarar verebilmektedir. İşte onlara şeriat Şâfiî Mezhebi diliyle demiştir ki: "Abdest bozulur; temas etme!" Toplum içinde yaşayan, medenî bir tabiat kazanmış olan ve kendini muhafaza edebilen bir kısım insanlara ise şeriat, Hanefî Mezhebi diliyle ruhsat vermiştir. (4)

Binâenaleyh, İslâm dînindeki hak mezhepler İslâm dîninin büyük, rahmet eseri ve cihanşümül bir dîn olduğunun tescili ve mührü hükmündedir.

Dipnot:

(1)Enbiyâ Sûresi, 21/107;

(2)Nisâ Sûresi, 4/43; Mâide Sûresi, 5/6;

(3)Nesâî, Tahâret, 120; 121; Tirmizî, Tahâret, 63;

(4)Sözler, s. 4480